

Ірина Нагаєвська,
*кандидатка психологічних наук,
методистка Навчально-методичного кабінету
професійно-технічної освіти у Житомирській області*

СТАТТЯ **«ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАПРЯМКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА (ПСИХОЛОГІНИ) ЗП(ПТ)О»**

Інформаційно-комунікаційні технології визначають сьогодні спосіб і темп життя нашого суспільства майже у всіх його сферах. Сучасні цифрові технології, засоби, платформи тощо здійснюють потужний вплив на цифровізацію освітнього середовища в Україні, зумовлюючи його трансформацію. Володіння учасниками освітнього процесу цифровими навичками та компетентностями є важливою метою для освіти, необхідною для інтеграції України у світовий освітній простір. Особливо гостро це питання постало в умовах змішаного та дистанційного навчання у закладах освіти під час війни, яку російська федерація розв'язала і веде проти України.

Володіння основними принципами, уміннями та навичками використання цифрових інструментів ІКТ у професійній діяльності є вимогою не лише для викладачів або майстрів виробничого навчання, але і для працівників психологічної служби закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Так, ще у 2020 році в професійному стандарті «Практичний психолог закладу освіти», цифрова компетентність була зазначена як складова «Загальних компетентностей». Вона передбачає «здатність використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології під час професійної діяльності, технічного фільтрування, оцінки, створення, програмування та обміну цифровим змістом, в тому числі для організації дистанційної роботи, захищаючи інформацію, зміст, особисті дані» [1, с.6].

Міністерство освіти і науки України у своєму листі щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році, зазначило, що використання засобів комп'ютерних і цифрових технологій є якісно новою трансформацією практики психолога (психологині). Тому, серед основних рекомендацій листа – онлайн-консультування, як альтернативне джерело психологічної допомоги; вивчення та адаптування до оновлених умов роботи нового інструментарію діагностування та консультування; просвітницької роботи в дуже короткий проміжок часу [2].

Отже, наразі актуальним є не лише ознайомлення, а й активне використання цифрових інструментів ІКТ у професійній діяльності практичного психолога (психологині). Це дозволить: знаходити, аналізувати, узагальнювати, передавати, отримувати та оперувати великою кількістю інформації, яку психологи отримують щодня різноманітними шляхами (через суспільство, соцмережі, платформи для спілкування тощо); здійснювати психодіагностику та обробляти результати досліджень; реалізовувати психологічну профілактику та психологічну просвіту; консультувати; планувати та здійснювати власний професійний розвиток та самоосвіту; співпрацювати з усіма учасниками освітнього процесу, державними та недержавними організаціями; документувати та оформляти свою трудову діяльність тощо.

Проблематика використання сучасних ІКТ в освітньому процесі, особливості створення умов розвитку цифрових компетентностей педагогів представлені у теоретичних та прикладних дослідженнях таких українських вчених як: В. Базурін, В. Биков, Т. Близнюк, Т. Вакалюк, Н. Гнедко, Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Жалдак, В. Жукова, В. Заболотний, М. Кадемія, А. Коломієць, О. Кривонос, В. Луговий, Н. Морзе, О. Пеньковець, С. Петренко, Н. Полюхович, М. Рафальська, Н. Рашевська, О. Спірін, В. Ткачук, О. Фурман, Т. Шроль та інші; зарубіжних вчених – К. Ala-Mutka, Т. Downes, Т. Durand, Т. Hede, А. Karpati, К. Kennedy, М. Lloyd, S. Patrick, А. Powell, G. Romeo, А. Ferrari та інші. Однак, питання

використання засобів, онлайн інструментів комп'ютерних і цифрових технологій у професійній діяльності працівників психологічної служби системи освіти є наразі недостатньо дослідженим, проте набуло в умовах сучасного освітнього онлайн середовища великої актуальності.

Пропонуємо низку цифрових інструментів та ресурсів, вебзастосунків, онлайн-платформ, онлайн-сервісів, що є у відкритому доступі та можуть бути використані для реалізації різних напрямів діяльності практичного психолога (психологині):

- **Діагностика:**

- АІС «Я-ПСИХОЛОГ» – сайт, що значно полегшує діяльність практичного психолога (психологині), так як він пропонує 200 онлайн психодіагностичних методик та опитувальників, розподілених за такими напрямками (вивчення: соціально-психологічної адаптації; пізнавальної сфери; деяких психічних станів; девіантної поведінки; темпераменту; характеру; здібностей та інтелекту; комплексні методики вивчення особистості; мотиваційної сфери та спрямованості; оцінки міжособистісних взаємин у колективі та сім'ї; мотивації навчання), 32 анкети з актуальних тем (протидія булінгу в закладах освіти; стандартизоване інтерв'ю батьків, діти яких зазнали кривдження та перебувають у стані постравмівного стресу (модифікація Г. Католик та І. Корнієнка); девіантна поведінка особистості; опитувальник OLWEUS для здійснення моніторингу в закладі освіти; молодь і протиправна поведінка; діагностика раннього узалежнення і соціально неадекватної поведінки; виявлення схильності до адиктивної поведінки; вивчення схильності учнів до шкідливих звичок; інформованість підлітків про наркотики; поінформованість педагогів щодо методів профілактики негативних проявів у молодіжному середовищі; стиль батьківського виховання; опитувальник для дослідження психотравмуючої події (В. Г. Панок); соціологічна анкета стосовно насильства над дітьми; анкета щодо виявлення рівня безпечної поведінки підлітків в Інтернеті; протидія кібербулінгу в закладах освіти; анкета з питань насильства щодо дітей; анкета щодо виявлення ситуації булінгу у взаємодії «педагог-учень»; анкета «Ти і молодіжна субкультура» та інші). Також можна здійснити автоматичну обробку результатів як по одній людині так і по групі [23];

- forms.google.com – вебзастосунок, що входить до складу безкоштовного вебпакету Google Docs Editors, пропонованого Google. Застосунок дозволяє легко створювати форми для анкетування, тестування та опитування у мережі, редагувати їх, ділитися з іншими користувачами через електронну пошту, посилання чи веб-сайт та аналізувати отримані відповіді. Google Forms дає можливість: вибирати запитання різних типів; налаштовувати кольори та шрифти; зібрану інформацію автоматично вносити в електронну таблицю, створювати діаграми з даними відповідей [3];

- kahoot.com – онлайн навчальна платформа, доступ до якої можна отримати через веб-браузер або додаток Kahoot у Google Play або App Store. Платформа характеризується зрозумілим інтерфейсом і дозволяє практичному психологу (психологині) проводити тестування із учасниками освітнього процесу двома способами: віртуальний клас (тестування відбувається у закладі освіти, а питання та варіанти відповідей з'являються для здобувачів освіти на екрані проектора/комп'ютера/мобільного телефону) та самостійне навчання (тестування здобувачі освіти проходять самостійно, питання та варіанти відповідей з'являються на екрані комп'ютерів/мобільних телефонів) [4].

- mentimeter.com – онлайн-сервіс для створення та проведення миттєвих опитувань, наприклад, під час проведення відеоконференції. Сервіс немає обмежень на кількість учасників, які беруть участь в опитуваннях. Практичний психолог (психологиня) може створювати велику кількість опитувань різного типу з різними кодами доступу, а також організувати їх у своєму профілі в папки. Учасники освітнього процесу, для участі в опитуваннях, мають увійти зі свого пристрою (мобільний телефон, планшет, комп'ютер) на сайт menti.com або ввести цифровий код опитування у скачаний заздалегідь застосунок [5];

– onlinetestpad.com – онлайн-сервіс, що дозволяє за допомогою конструктора тестів швидко і зручно створити справді унікальний тест для вирішення різних завдань. Він пропонує 17 типів запитань для користувача (наприклад: одиночний вибір, множинний вибір, введення числа, встановлення послідовності, відповідь у вільній формі та інші). Практичний психолог (психологиня) до кожного тесту може створити результати типу «психологічний тест», «особистісний тест», «освітній тест». Також користувачу сервісу доступні перегляд кожного результату тесту, статистика відповідей та набраних балів з кожного питання. Слід відзначити й такі можливості презентованого онлайн-сервісу як здатність керувати зовнішнім виглядом тесту, адаптованість інтерфейсу проходження тесту на всіх девайсах (ПК, планшети, мобільні телефони). Основні способи доступу до тесту: основне посилання; html-код, що можна вбудувати на власний сайт, блог, форум; запрошення по e-mail з персоналізованим посиланням на проходження тесту [6].

- Профілактика, просвіта, корекція:

- АІС «Я-ПСИХОЛОГ» – сайт, який містить вкладку «Корисні матеріали», де розміщені навчальні посібники, методичні рекомендації, довідники, техніки, пам'ятки, буклети, збірники практичних матеріалів, посилання на бібліотеки із науково-методичною літературою для працівників психологічної служби тощо [23];

- Canva – платформа графічного дизайну, яка може бути використана психологом (психологинею) для створення презентацій, буклетів, листівок, інформаційних бюлетенів, графіки, відео та фотоколлажів, портфоліо, мудбордів, плакатів, флеш-карток тощо. Сервіс пропонує великий банк зображень, шрифтів, шаблонів та ілюстрацій. Для користувачів доступні вебверсія платформи та мобільна версія Canva у вигляді додатка для OS і Android [7];

- edpuzzle.com – безкоштовний сервіс для створення відео-фрагментів з аудіо та текстовими коментарями і вбудованими запитаннями різного типу. Це дає можливість практичному психологу (психологині) не лише створювати, але й озвучити будь-яке відео, записавши власне пояснення. Даний сервіс інтегрований з Google Classroom та дозволяє працювати користувачу на всіх девайсах [8];

- uk.padlet.com – онлайн-дошка, яка дозволяє розміщувати на одній сторінці різноманітний контент: нотатки, малюнки, фотографії, аудіо файли, відеоролики, покликання на інші сайти мережі Інтернет. Практичний психолог (психологиня), наприклад, може використовувати онлайн-дошку, коли потрібно провести опитування серед здобувачів освіти або педагогічних працівників, батьків щодо інформації на певну тему; виконуючи під час профілактичних, просвітницьких, корекційно-розвиткових занять вправи: «Правила групової роботи», «Очікування», «Мозковий штурм», «Релаксація», «Рефлексія»; складаючи на заняттях з елементами тренінгів списки з тем за різними напрямками, оформляючи матеріали у вигляді лінії часу – timeline, визначаючи зміст нових понять [9];

- Jamboard.google.com – інтерактивний сервіс від Google у вигляді віртуальної дошки. Дошка Jamboard надає психологу (психологині) ряд можливостей для групового обговорення різних ідей, наприклад, мозкового штурму; аналізу інформації за допомогою відповідних міток, стікерів, виділення; побудови схем чи плакатів до різних тем занять; дозволяє проводити такі вправи як «Рефлексія», «Оцінка емоційного стану», «Очікування» тощо. Інтерфейс сервісу інтуїтивно зрозумілий і зручний, також є можливість завантажувати файли з Google Діску, інтегруватися із G-Suite працювати на різних девайсах, в тому числі на платформах Android та iOS [10];

- mindmapeditor.com – онлайн-інструмент, що дозволяє практичному психологу (психологині) створювати інтелектуальні карти (Mind Map), наприклад, під час виконання мозкового штурму на різних заняттях. Інтелектуальні карти дозволяють візуалізувати та структурувати ідеї, самостійно налаштовувати їх за допомогою вибору піктограм, зображень, кольорів і відповідного тексту [11];

- wordclouds.com – онлайн-генератор, інструмент для створення «хмар слів». Інструмент буде корисний під час проведення інформаційних повідомлень, міні-лекцій, актуалізації

розуміння змісту певних понять на просвітницьких або профілактичних заняттях із здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти [12];

– thinglink.com – інтерактивний сервіс за допомогою якого практичний психолог (психологиня) може створювати мультимедійні плакати, маршрутні карти, інтелектуальні карти, інтерактивні блок-схеми, інтерактивні картинки, при наведенні на які, може з'являтися мультимедійний контент. Сервіс дозволяє завантажувати фото, відео, звук, вставляти текстові коментарі та різноманітні покликання [13].

• Консультування (індивідуальне і групове), навчальна діяльність:

– власні сайти, сторінки «Психолога/Психологині» на сайтах закладів професійної (професійно-технічної) освіти, блогів (за допомогою форм зворотного зв'язку);

– Google Classroom, Google Meet, Microsoft Teams, Cisco Webex, Zoom, Class Dojo, Viber, Skype – онлайн-сервіси відео-телефонного зв'язку та відеоконференцій, мобільні застосунки та програми, які дозволяють практичному психологу (психологині) і учасникам освітнього процесу в ЗП(ПТ)О обмінюватися інформацією в будь-який момент часу, в будь-якому місці, використовуючи комп'ютер або мобільні пристрої [14-21].

• Організаційно-методична робота:

– АІС «Я-ПСИХОЛОГ» – сайт, який містить вкладки: «Документація», Аналітична довідка», де розміщена обліково-звітна документація (можливість ведення електронного щоденного журналу обліку роботи, плану-календаря). Також надається можливість практичному психологу заповнити та створити електронну аналітичну довідку щодо своєї діяльності за навчальний рік [23];

– хмарний офісний пакет Google, що включає: Google документи, Google таблиці, Google презентації, практичний психолог (психологиня) може використати для оформлення службової документації. Сервіс працює в рамках браузера, документи, що створюються зберігаються на сервері Google Диск. Отже, доступ до введених даних може здійснюватися з будь-якого комп'ютера, під'єданого до Інтернету [22];

– Google Календар – вебзастосунок тайм-менеджменту, що дозволить психологу (психологині) запланувати власні зустрічі, розписати по датам різні форми та види роботи, а також знаходити інформацію про заходи і наради в Інтернеті. Календар Google дає змогу опублікувати свій календар заходів для інших користувачів, що значно оптимізує роботу та економить час [22].

Наведено далеко не повний перелік цифрових інструментів та ресурсів, вебзастосунків, онлайн-платформ, онлайн-сервісів, що можуть полегшити працівникам психологічної служби закладів професійної (професійно-технічної) освіти виконання їх функцій та обов'язків. Серед основних переваг запропонованих нами сучасних цифрових технологій: оптимізація роботи практичного психолога (психологині), економія часу, можливість обміну інформацією різного характеру, спілкування на відстані, мобільність та інтерактивність цифрових продуктів, використання різного типу електронних девайсів та інші.

Слід відзначити, що ефективність використання сучасних ІКТ залежить також і від рівня цифрової компетентності практичного психолога (психологині), його мотивації до самоосвіти, що дозволяє в повній або неповній мірі використовувати функціональні можливості запропонованих онлайн-платформ та сервісів, вебзастосунків, цифрових інструментів тощо.

Список літератури

1. Про затвердження професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти»: Лист МОН України від 30 лист. 2020 р. № 6/1427. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/12/Standart_Praktychnyy_psykholoh.pdf (дата звернення: 13.03.2023).

2. Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році: Лист МОН України від 02 серп. 2022 р. № 1/8794-22. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo->

3. Електронний ресурс URL: <https://www.google.com/intl/uk/forms/about/>. (дата звернення: 15.03.2023).
4. Електронний ресурс URL: <https://kahoot.com/>. (дата звернення: 15.03.2023).
5. Електронний ресурс URL: <https://www.mentimeter.com/>. (дата звернення: 15.03.2023).
6. Електронний ресурс URL: <https://onlinetestpad.com/>. (дата звернення: 15.03.2023).
7. Електронний ресурс URL: <https://www.canva.com/>. (дата звернення: 15.03.2023).
8. Електронний ресурс URL: <https://edpuzzle.com/>. (дата звернення: 15.03.2023).
9. Електронний ресурс URL: <https://uk.padlet.com/> (дата звернення: 16.03.2023).
10. Електронний ресурс URL: <https://jamboard.google.com/>.(дата звернення: 16.03.2023).
11. Електронний ресурс URL: <https://www.mindmapeditor.com/>. (дата звернення: 16.03.2023).
12. Електронний ресурс URL: <https://www.wordclouds.com/>. (дата звернення: 16.03.2023).
13. Електронний ресурс URL: <http://www.thinglink.com/>. (дата звернення: 16.03.2023).
14. Електронний ресурс URL: <https://classroom.google.com/>.(дата звернення: 17.03.2023).
15. Електронний ресурс URL: <https://meet.google.com/>.(дата звернення: 17.03.2023).
16. Електронний ресурс URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-teams/>.(дата звернення: 17.03.2023).
17. Електронний ресурс URL: <https://www.webex.com/>.(дата звернення: 17.03.2023).
18. Електронний ресурс URL: <https://zoom.us/>.(дата звернення: 17.03.2023).
19. Електронний ресурс URL: <https://www.classdojo.com/>.(дата звернення: 17.03.2023).
20. Електронний ресурс URL: <https://www.viber.com/>.(дата звернення: 17.03.2023).
21. Електронний ресурс URL: <https://www.skype.com/>.(дата звернення: 17.03.2023).
22. Електронний ресурс URL: <https://workspace.google.com/intl/uk/products/docs/>. (дата звернення: 17.03.2023).
23. Електронний ресурс URL: <https://xn----ftbomobdq1b9f.xn--j1amh/cpanel/cpanel>. (дата звернення: 17.03.2023).

